

Carl og Ellens drømme

Museumsinspektør Morten A. Skydsgaard

På fotografiet har ægteparret *Ellen* (1857-1920) og *Carl Julius Salomonsen* (1847-1924) taget opstilling foran fotografen i deres stiveste puds (**Figur 1**). Han sidder foran sit hjemmelaboratorium. Hun står i baggrunden og virker lidt forlegen over situationen. Begge fanget i et øjebliksbillede, som *Carl* siden lod indramme og hænge op i de laboratorier, som han kom til at lede.

Fotografiet vidner om den nye lægetype, som var ved at opstå: laboratorielægen. Det er ikke tilfældigt, at hovedpersonen lod sig afbilde ved sit mikroskop og sine kolber, som repræsenterede den nye naturvidenskabelige metode i medicinen. Han havde siden sin candidateksamen i 1871 arbejdet hårdt på at skabe sig en karriere inden for den gryende mikrobiologi. Som nyuddannet læge på Kommunehospitalet havde han vakt stor opsigt ved at pøde bakterier fra en pyæmisk patient på en kanin, som efterfølgende fik et lignende sygdomsbillede. Hans gåpåmod blev i 1875 belønnet med en stilling som assistent i fysiologen *Peter L. Panums* laboratorium, hvor han fik mulighed for at lave en disputats om okseblodets forrådnelse. Med disputatsen i hånden kunne han foretage det næste træk, et laboratorieophold i Tyskland, hvor han sammen med den toneangivende tyske patolog *Julius Cohnheim* foretog nogle opsigtsvækkende forsøg, hvor tuberkuløst materiale blev indpodet i øjet på kaniner. Han mødte også *Robert Koch*, som senere indførte sin nordiske kol-

lega i sine metoder, umiddelbart inden han i 1882 offentliggjorde sine epokegørende undersøgelser af tuberkulose. I 1883 kulminerede *Salomonsens* karrieresatsning, idet universitetet oprettede et docentur i »medicinsk Bakteriologi«, det første i Norden.

Hvordan var *Carl* og *Ellens* ægteskab? Til forskel fra andre samtidige lægeportrætter valgte *Carl* at lade sig afbilde sammen med sin hustru. Læser man deres intime korrespondance fra hans ophold hos *Robert Koch*, får man indtryk af et økonomisk velstillet og levende ægteskab. *Ellen* tog i høj grad del i sin mands karriere og var ikke bleg for at skubbe på, da ægtemanden havde besøgt instrumentmageren *Hartnack* og ikke turde slå til: »Hør, køber Du Dig ikke et nyt Mikroskop? Jeg ved nok det koster 700 Kroner, men Herregud, enten er man Kjøbenhavns eller Danmarks første Bakteriolog eller ikke, og er man det maa man i det Mindste kunne se Bakterierne (...) jeg skal forære Dig de 200 jeg har laant *Bohr*, og saa kan Du sagtens spendere Resten selv« [1].

Familien *Salomonsens* primitive laboratorium vidner om, at naturvidenskaberne kun så småt var på vej ind i lægevidenskaben. På den tid ytrede lægekolleger offentlig kritik over for den dille, som de mente bredte sig epidemisk i Europa og trak de yngre læger væk fra det væsentlige, nemlig lægegerningen. Den nye eksperimenteren satte endda en plet på lægevidenskaben ifølge nogle, fordi forsvarsløse hunde, kaniner og katte blev ofret under store pinsler i videnskabens navn [2].

Men hvad tænkte *Carl* og *Ellen*, da de poserede foran fotografen? Drømte *Carl* om et veludstyret laboratorium, eller planlagde han det næste forsøg? Vi ved det ikke. Det historiske øjeblik, som fotografiet fangede, fortæller om situationens ydre, men ikke, hvad de to gemte i deres indre. I *Ellens* indre kan have gemt sig andre drømme, ikke på lægevidenskabens, men på kvindekønnets vegne. Det var også en forandringerens tid for kvinden, som netop i de år betrådte jomfrueligt land inden for videnskab og på arbejdsmarked. I 1875 blev *Nielsine Nielsen* optaget som den første kvinde på Københavns Universitet og blev landets første kvindelige læge. *Ellen* selv gik på et privat studenterkursus. Hun drømte måske om at læse på universitetet, selv om brylluppet med manden angiveligt betød, at hun ikke fik taget den afsluttende eksamen.

Korrespondance: *Morten A. Skydsgaard*, Steno Museet, Aarhus Universitet, DK-8000 Århus. E-mail: skyd@dadlnet.dk

Litteratur

1. Lautrop H. En studierejse til Berlin i marts 1882 med besøg i Robert Kochs laboratorium. *Bibl Læger* 1982;174:86.
2. Om den tidlige eksperimentelle medicin i Danmark se Skydsgaard MA. *Medicin*. I: Kjærgaard PC, red. *Lys over landet 1850-1920*. Dansk videnskabshistorie. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2006:217-37.

En af Danmarks første laboratorielæger, bakteriologen *Carl Julius Salomonsen*, iscenesat med sin hustru *Ellen* foran fotografen omkring 1880 (Medicinsk Museion, Københavns Universitet).